

Kjeld Johansen: STADEN KØBENHAVNS STATISTISKE KONTOR 1883—1933. Udgivet af Staden Københavns statistiske Kontor. København 1933.

Det er ganske i sin Orden, at dette Jubilæumsskrift udsendtes i 1933, thi da var der forløbet 50 Aar siden den formelle Oprettelse af Staden Københavns statistiske Kontor. Men ikke mindre i sin Orden er det, at Oversigten over Kontorets Udvikling og Arbejder i de 50 Aar indledes med et Afsnit om Københavns Kommunalstatistik før 1883. Og det saa meget mere som den unge cand. polit. *Marcus Rubins* Ophøjelse til Kontorchef næppe reelt har betydet noget synderligt Brud med den foregaaende Tilstand, hvorunder samme Mand allerede ved Siden af en Række kommunalstatistiske Tabelværker af specielt Indhold havde udarbejdet 2 Hefter af »Statistiske Sammen- drag«.

Baade i dette Afsnit om Forhistorien og i den følgende Fremstilling af Statistisk Kontors Liv indtil Jubilæumsdagen faar Læseren god og nøjagtig Besked om, hvad der er sket — og hvorfor det er sket. Forfatteren har forstaaet i sin Fremstilling at indkæde netop saa meget om »Motiverne«, at man sættes i Stand til i nogen Grad at bedømme Betimeligheden af de forskellige Arbejder; og paa den anden Side netop saa lidt, at Læsningen ikke bliver trættende. Ikke alene Statistikere af Fag, men ogsaa de mange andre, hvem Livsgerning og Borgersind har givet Interesse for den kommunale Administration, skylder Kontorchef *Kjeld Johansen* Tak for den foreliggende Skildring af en Institution, som fra en beskedne Begyndelse voksede sig baade stor og stærk.

Stor først og fremmest ved de omfattende administrative Arbejdsfelter, der er henlagt under Statistisk Kontor, Udarbejdelsen af Valglisterne og Bestyrelsen af Folkeregistret.

Og stærk ved at røgte baade disse Gøremaal og de rent statistiske Opgaver paa saadan Maade, at Kontorets Arbejde i stigende Grad er blevet et uundværligt Led i Stadens Styrelse. Ogsaa udadtil er der vundet i Styrke, dels ved efterhaands Udvidelse af Kontorets Aktionsradius (Frederiksberg, Gentofte, de fjernere Forstadskommuner), dels ved Valget af tidssvarende Publikationsformer (»Sammendragene«, Aarbogen, Maanedsskriftet); at man i sidstnævnte Henseende troligt har fulgt i Landsstatistikens Fodspor (lige til en lidt forvirrende Efterligning af Aarbogens typografiske Apparition), bemærker jeg uden Malice.

Paa mere indgaaende Vis at følge Kontorchef *Kjeld Johansens* Indbydelse til en Bedømmelse af Statistisk Kontors Gerning (S. 107), tillader hverken Tidsskriftets Plads eller Anmelderens Tid. Men jeg vil dog gerne tilføje dette, at selv om der tilsyneladende har været en Tidevandsbevægelse i Statistisk Kontors Udvikling, staar det for mig saadan, at det Initiativ, hver Tid har krævet, altid har været til Stede. Det skader ikke, at der nu og da kommer Perioder, hvor der bliver Tid og Kræfter at ofre paa Konsolidering og Uddybning under det Arbejde, der følger med at »vende Bunken«.

I Forbindelse hermed maa jeg have Lov til at uddybe en Udtalelse af *Kjeld Johansen*, som jeg iøvrigt finder fuldkommen rigtig. Forf. fremhæver (S. 108), at Initiativet i den statistiske Tjeneste som Regel ligger hos Lederen af det paagældende Bureau og ikke hos den Myndighed, der skal bevilge Pengene. Det er rigtigt, at det hører til den officielle Statistiks Opgave saa at sige at føle Tiden paa Pulsen for i rette Tid at kunne staa rustet med en

Kjeld Johansen: STADEN KØBENHAVNS STATISTISKE KONTOR 1883—1933. Udgivet af Staden Københavns statistiske Kontor. København 1933.

Det er ganske i sin Orden, at dette Jubilæumsskrift udsendes i 1933, thi da var der forløbet 50 Aar siden den formelle Oprettelse af Staden Københavns statistiske Kontor. Men ikke mindre i sin Orden er det, at Oversigten over Kontorets Udvikling og Arbejder i de 50 Aar indledes med et Afsnit om Københavns Kommunalstatistik før 1883. Og det saa meget mere som den unge cand. polit. *Marcus Rubins* Ophøjelse til Kontorchef næppe reelt har betydet noget synderligt Brud med den foregaaende Tilstand, hvorunder samme Mand allerede ved Siden af en Række kommunalstatistiske Tabelværker af specielt Indhold havde udarbejdet 2 Hefter af »Statistiske Sammen- drag«.

Baade i dette Afsnit om Forhistorien og i den følgende Fremstilling af Statistisk Kontors Liv indtil Jubilæumsdagen faar Læseren god og nøjagtig Besked om, hvad der er sket — og hvorfor det er sket. Forfatteren har forstaaet i sin Fremstilling at indkæde netop saa meget om »Motiverne«, at man sættes i Stand til i nogen Grad at bedømme Betimeligheden af de forskellige Arbejder; og paa den anden Side netop saa lidt, at Læsningen ikke bliver trættende. Ikke alene Statistikere af Fag, men ogsaa de mange andre, hvem Livsgerning og Borgersind har givet Interesse for den kommunale Administration, skylder Kontorchef *Kjeld Johansen* Tak for den foreliggende Skildring af en Institution, som fra en beskedne Begyndelse voksede sig baade stor og stærk.

Stor først og fremmest ved de omfattende administrative Arbejdsfelter, der er henlagt under Statistisk Kontor, Udarbejdelsen af Valglisterne og Bestyrelsen af Folkeregistret.

Og stærk ved at røgte baade disse Gøremaal og de rent statistiske Opgaver paa saadan Maade, at Kontorets Arbejde i stigende Grad er blevet et uundværligt Led i Stadens Styrelse. Ogsaa udadtil er der vundet i Styrke, dels ved efterhaands Udvidelse af Kontorets Aktionsradius (Frederiksberg, Gentofte, de fjernere Forstadskommuner), dels ved Valget af tidssvarende Publikationsformer (»Sammendragene«, Aarbogen, Maanedsskriftet); at man i sidstnævnte Henseende troligt har fulgt i Landsstatistikens Fodspor (lige til en lidt forvirrende Efterligning af Aarbogens typografiske Apparition), bemærker jeg uden Malice.

Paa mere indgaaende Vis at følge Kontorchef *Kjeld Johansens* Indbydelse til en Bedømmelse af Statistisk Kontors Gerning (S. 107), tillader hverken Tidsskriftets Plads eller Anmelderens Tid. Men jeg vil dog gerne tilføje dette, at selv om der tilsyneladende har været en Tidevandsbevægelse i Statistisk Kontors Udvikling, staar det for mig saadan, at det Initiativ, hver Tid har krævet, altid har været til Stede. Det skader ikke, at der nu og da kommer Perioder, hvor der bliver Tid og Kræfter at ofre paa Konsolidering og Uddybning under det Arbejde, der følger med at »vende Bunken«.

I Forbindelse hermed maa jeg have Lov til at uddybe en Udtalelse af *Kjeld Johansen*, som jeg iøvrigt finder fuldkommen rigtig. Forf. fremhæver (S. 108), at Initiativet i den statistiske Tjeneste som Regel ligger hos Lederen af det paagældende Bureau og ikke hos den Myndighed, der skal bevilge Pengene. Det er rigtigt, at det hører til den officielle Statistiks Opgave saa at sige at føle Tiden paa Pulsen for i rette Tid at kunne staa rustet med en

Viden, som der vil blive Brug for. For saa vidt kan man sige, at Statistikerens selv vælger sine Opgaver, kun at han i høj Grad er bunden i sit Valg. Der er Grund til stærkt at understrege dette sidste, fordi det indenfor den store Kreds af Medborgere, som vi Statistikere maa ulejlige med Spørgsmaal, er en udbredt Opfattelse, at vi uden Skrupler forulemper dem, alene for at kunne tilfredsstille en rent professionel Trang til Viden. Men der er maaske Anledning til yderligere at gøre opmærksom paa, at der, foruden Statistikerne og den bevilgende Myndighed, i alt Fald for Landsstatistikens Vedkommende er en tredje Faktor, der spiller ind, nemlig de mange officielle og private Institutioner og Organisationer, der varetager erhvervsmæssige, kulturelle og andre Interesser, og som med større eller mindre Ret kræver sig forsynet med specielt Talmateriale til Brug ved Orientering og Propaganda. Her gælder det om med nænsom Haand at skille Klinten fra Hveden, saa at de Krav om Specialoplysninger, der fremkommer, kun efterkommes efter en nøje Prøvelse af deres faglige og samfundsmæssige Berettigelse.

I et sidste Afsnit, hvor Forf. fremsætter sin Opfattelse af Kommunalstatistikens Opgaver og dens Forhold til Landsstatistiken, udtaler han bl. a. (S. 98), at da der næppe er nogen dansk Købstadkommune, der systematisk igennem en længere Aarrække har søgt at tilvejebringe talmæssige Oplysninger af et saadant Omfang, at de kan tjene som et virkeligt Hjælpemiddel for Kommunaladministrationen i dens mange Forgøreninger, vilde det have været naturligt, om Det statistiske Departement havde lagt større Vægt, end sket er, paa Udvikling af en egentlig Kommunalstatistik. Hertil er at sige, at det Spørgsmaal, om Tilvejebringelsen af en Kommunalstatistik, der sigter længere end til at være blot orienterende, er en naturlig Statsopgave, at dette Spørgsmaal næppe lader sig besvare ved et Pennestrøg. Blandt andet kan der rejses Tvivl om, hvorvidt Opgaven i alle dens Enkeltheder vilde kunne løses forsvarligt af Landsstatistiken, en Tvivl, hvis Berettigelse Forfatteren selv indrømmer ved om en enkelt meget betydningsfuld Gren (Boligstatistiken) at udtale (S. 101), at der her er Tale om en Række Opgaver, hvis tilfredsstillende Løsning kræver specielle Bystatistikere, der lever i intim Føling med det kommunale Liv og kritisk kan kontrolere det indsamlede Materiales Korrekthed. Om en Række andre Grene af den kommunale Statistik (vedrørende Forsørgelsesvæsenet og kommunale Erhvervsvirksomheder) mener Forf. (S. 103), at Udarbejdelsen helst bør foretages af det paagældende »Væsen« selv, dog med en vis Medvirken af Bystatistikerens, hvor en saadan findes; men hvilken Rolle vilde der da paa disse Omraader være forbeholdt Landsstatistiken, om den inddrog Udarbejdelsen af en detailleret Kommunalstatistik under sit Virksomhedsomraade? Forfatteren henviser til, at det svenske statistiske Centralbureau gennem en længere Aarrække har udsendt en kommunalstatistisk Aarbog, hvilket Danmarks statistiske Departement ikke har gjort. Her har Kontorchef *Kjeld Johansen* dog vist overset, at de Oplysninger, der findes i »Årsbok för Sveriges kommuner«, ikke i nogen Maade er af saadan Udførlighed, at de kan »tjene som et virkeligt Hjælpemiddel for Kommunaladministrationen i dens mangeartede Forgøreninger«. Hertil maatte der kræves i det mindste saa meget som det, der gives i »Statistisches Jahrbuch deutscher Städte«, der udgives af Foreningen af tyske Kommunalstatistikere.

Iøvrigt har Forfatteren utvivlsomt Ret, naar han slaar til Lyd for en stær-

kere Statisticering af de danske Kommuners Administration. Der er vel kun faa af vore Købstadkommuner, der er store nok til at kunne bære et særskilt statistisk Kontor, men der er sikkert mange, som vilde finde deres Regning ved indenfor Administrationsapparatet at have, hvad *Kjeld Johansen* kalder »et kvalificeret Menneske«, hvorved Forf. forstaar en Person med socialøkonomisk Indsigt og systematisk Skoling i Talbehandling. Hvis Stillinger som Byraadssekretær, Skatteinspektør, Leder af Socialkontorer osv. i større Udstrækning, end det allerede er Tilfældet, blev besat med statsvidenskabelige Kandidater af den høje Standard, som Uddannelsen ved Københavns Universitet nu betinger, vilde Statisticeringen komme af sig selv, og netop i det Omfang og i det Tempo, som Tiden og de lokale Forhold gør det paakrævet eller ønskeligt.

Adolph Jensen.

Hendrik de Man: SOCIALISMENS PSYKOLOGI. Oversat af Andreas Boje. Nyt Socialt Bibliotek (Martins Forlag) 1932. 443 S. 4 Kr.

Det er ikke Nyt Socialt Biblioteks mindste Fortjeneste, at det har udsendt fire Værker, der behandler Socialismens Teori, og det kan maaske tillige tages som Tegn paa, at der for Tiden er Interesse for en Nyrevisionisme. Indenfor Socialdemokratiet er de teoretiske Drøftelser altid traadt i Baggrunden for den praktiske Politik. Socialdemokratiet har ikke opstillet noget Modstykke til den kommunistiske Marxexegese; snarere har man Indtryk af, at den kommunistiske Ortodoksi har virket smittende; men det er forøvrigt en gammel Erfaring, at Beskyldninger for Vranglære fremkalder Kappelstrid i Rettroenhed. Alligevel maa man gaa ud fra, at der er en udbredt Trang til at gaa Dogmerne efter i Sømmene, og det er derfor velgørende at møde en Behandling, der ikke blot gaar løs paa Grundproblemerne; men som ogsaa gaar radikalt til Værks. Dette saa meget mere som Forfatteren er en af det internationale Socialdemokratis veltjente Mænd.

I den danske Forlagsreklame betegnes Bogen som »en stærkt personlig Bekendelse til Socialismens Idé«. Betegnelsen er træffende. For de Man er Socialismen mere end et blot og bart Partiprogram, den er en Verdensanskuelse eller en Samfundsfilosofi, som det har været ham en Samvittighedssag at tænke igennem til Bunds og udforme saaledes, at han personligt kunde staa inde for den. Dette Standpunkt har ført de Man ind i en Konflikt med de Idéer, der har behersket ham fra hans tidligste Ungdom, og Resultatet er blevet et aabent Brud med Marxismen.

Man kan ikke undgaa at faa Respekt for den Redelighed, der har faaet Forfatteren til at tage sit Standpunkt uden Forbehold. Han giver Afkald paa Fortolkningskunster og de billige Formler, hvormed saa mange andre vil tage Brodden af deres Kritik, Vendinger som f. Eks.: »hvis Marx havde levet, vilde han sikkert ogsaa ...«. De Man nøjes ikke med at angribe »vulgær-marxistiske Udskejelser«. Han mener, at Marxismen har overlevet sig selv, og han siger det; men han nægter sig dog ikke det dialektiske Ræsonnement, at den syntetiske Udvikling nødvendigvis Antitesen: mod-Marx.

Det er i en kort Anmeldelse umuligt at komme ind paa den Rigdom af Enkeltheder, der vidner om Forfatterens indgaaende Kendskab til Arbejderbevægelsen og store almene Viden og Forstaaelse. Det grundlæggende Synspunkt er, at Marxismen, der er udsprunget af det 19. Aarhundredes videnskabelige Standpunkt og filosofiske Tænkemaade, nødvendigvis maa revideres